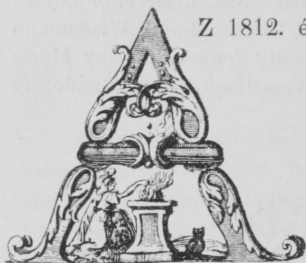

HADTÖRTÉNELMI APRÓSÁGOK.

*Szentgyörgyi Horváth Antal báró ezredes, a katonai
Mária Terézia-rend vitéze.*

Z 1812. évi francia-orosz háborúban a Schwarzenberg herczeg lovassági tábornok által vezetett osztrák-magyar segítő hadtest elővéde 1812 augusztus 8-án Kartuzskaja-Bereza körül harcba keveredett az orosz lovassággal. A mikor a gyalogság támogatására előre rendelt és Sáhgy kapitány által vezetett 1. huszárezred 5-ik századának fele a Jasiolda patakot környékező rengetegből kibontakozott, szemközt találta magát mintegy 250—300 ellenséges lovassal. Harczy vágytól áthatott huszárjaink türelmüket veszítve, magukkal ragadták kapitányukat, rárohantak az oroszokra s ezeket a félóránnyira fekvő erdő aljáig üzték. Az ellenség 37 emberét veszítette el. Közben harcához fejlődött az egész 1. huszárezred, az O'Reilly chevaulegersekkel, a Blankenstein huszárokkal és egy lovagló üteggel. Bár az ellenség Siegniewiczzy elé összegyűjtötte gyalogságának tömegét, a küzdő felek, mintha összebeszéltek volna, abba hagyták a harcot s főzéshez és etetéshez fogtak ágyúlövésnyire egymástól.

Délután félhárom óraker, mikor a Hohenzoller chevaulegersek és a Kienmayer huszárok is beérkeztek, az egész had lóra kapott és az 1. huszárezred 2-ik százada, a többi lovasezred néhány századával a gyalogság támogatására előre vonult. Míg tűzéréségünk az ellenség jobb szárnyát lőtte, addig az ellenkező oldalon a lovasság mérte össze fegyvereit. Sokáig váltakozó szerencsével folyt a küzdelem, de a mint a küzdők mögötti magaslaton feltűnt Schwarzenberg herczeg teljes tábornokarával, roppant nagy erejű ellenséges lovas csapat visszaverte az 1. huszárezred 2-ik századát. A magaslaton állók ép feszült figyelemmel lesték az eseményeket, a mikor *Horváth Antal báró ezredes* az 1. huszárezred parancsnoka, ezrede 5-ik százada elé ugratott és

tüzes szavakkal harczba hívta legényeit, mondván: *most is oly vitézek legyetek, mint a mikor megszereztétek számomra a Mária Terézia-rendet!* Alig fujhatta végig a trombitás a «Riadó» jelét, a század már belevágott az ellenséges sorokba és ezt meg is szalasztotta.

A győzelem ára nagy volt, mivel egy kozák golyója Horváth ezredes bal kezefejét széttronsolta, altestét és hátgerinczét pedig oly súlyosan megsértette, hogy a vitéz katona babér helyett sirt lelt a harcz mezején.¹

A bátor katona Vas vármegyében Szentgyörgyön született és 1787 decemberében mint zászlós lépett be a 2-ik gyalogezredbe. A francia háborúk kezdetével már mint főhadnagy a 4-ik huszárezredben szolgált. 1797 április 20-án Simbschen báró tábornok elővédénél annyira kitünt, hogy kapitánynya léptették elő. 1800 május 26-án Tevalle ezredes hat huszár és három gyalog századból alakított csapatának elővédét vezette a dunamenti Tischingennél. A főoszlopot az ellenség meglepte, a mire Tevalle a Dunán át visszavonult nagyobb veszteségek nélkül, a mi csupán annak volt köszönhető, hogy Horváth bravourosan rátámadt az ellenségre. Június 5-én Biberachnál Kienmayer báró altábornagy elővédét alkotó csapatával visszanyomta az ellenséges előőrsoket s bár a francziák vele szembe is szálltak, hatalmába kerítette s a miénk beérkezéséig meg is tartotta a biberachi magaslatokat. Június 12-én Valpersdorfnál tüntette ki magát, öt nappal később pedig a Bodeni tó mentén 100 emberével fölverte a francziák előőrseit s elfogott egy futártisztet. Június 19-én Wangennél bekerített egy szárnysegédet, 13 tisztet, 113 katonát és zsákmányúl ejtett: 65 lovat, 15 löszeres és 2 fegyverekkel megrakott szekeret. A mikor a császáriak Ulm felé visszahúzódtak, Horváth átvágta magát a francziákon s erőltetett menetekben június 27-én a dunamenti Neustadt alatt termett, magával hozván 100 szétugrasztott s hadifogságából kiszabadított katonánkat. A landshuti ütközetben (július 17.) félszázadával megállította a győzelmesen előre törő ellenséget és elfogott belőle egy tábornokot, húsz tisztet és több katonát. Esztei Ferdinánd főherczeg rendeletére Kray báró hozta javaslatba a katonai Mária Terézia-rend lovagjainak sorába való fölvételre. 1803. a bárói méltóságra emelték. 1805-ben a főherczeg szárnysegéde lett s e minőségében ama csapatokhoz tartozott, a melyek az ulmi kapitulácziónál keresztül vágták magukat a francziákon. 1809. Galicziában harczolt, a hol Tusewnél július 9-én *hat huszár századdal négy*

¹ Geschichte des k. u. k. Husaren-Regiments Kaiser Nr. 1. 269. 1.

ellenséges ezredet szalasztott meg; huszárjaival a csodával határos vitézséggel verekedett, a mit az is bizonyít, hogy ezredében 5 arany és 37 ezüst vitézségi érmet osztottak ki.¹

Szomorú de dicsőséges halála részvevő szivekre talált hazájában is. A «*Hazai és Külföldi Tudósítások*» című magyar hirlap 1813. évi 4. számának toldalékában található «*Életleírás*» a következőképen búcsúztatja el a harc mezején elesett magyar katonát.

«Örömmel telhet el minden Magyar Nemes Hazafinak szive, midőn az újabb idők viszontagságait tekintvén, és a köz Hirmondásokból a mostani harcok folyamatját olvasván, tapasztalja: hogy Nemzetünk a mi időnkben sem szükölködik, oly Nemes Hazafiak nélkül, kik valamint hajdani üstökös őseik, a Királyért és Hazáért nem rettegnek homlokjokat bátor lélekkel kitenni az ellenség vasának, s vitéz tetteik által a Nemzet, s kivált a Nemesség bajnoki virtusának a Világ előtt becsületet szereznek. Ily vitézségnek a mult s a jelenvaló háborúban mind eddig naponként lehetett hallani jeleit. Ilyennek adta jelét a mi időnkben néhai Méltóságos Bátor Szentgyörgyi Horváth Antal Ur is, jeles Mária Terézia Hadi Rendjének Vitéze, a Cs. Kir. Felsőnek kamarása, és ugyan Ő Felsőge Nevét viselő Lovaszrednek volt ezredese, ki a mostani második Lengyel háborúban a Dicsőség mezején végezte életét. Az ő katonai pályafutása teljes volt a legszébb vitézi tettekkel, s egész élete érdemekkel arra, hogy az ő Nevét mind élő Honfitársai, mind a mostani harczoknak jövő leirői tisztelettel említsék. Ezen Magyar Nemes Vitéz 14 esztendőskorában esküdött a zászlóhoz, s már fiatalságában oly jeleit mutatta Belgrád alatt vitézségének, hogy az Ifjút bátor harczolásáért maga a Fő Vezér B. Gedeon Laudon az egész Tábor előtt megdicsérte s ott hamar Alazután pedig Fő-Hadnagyi Tisztségre tétette. Az első Francia Háborúban Luxenburg és a Németh Földnek több vidékei voltak tanui vitézségének. A Marengói ütközetben az tettei öt Kapitányságra emelték. A harmadik Francia Hadban Ulmánál Fő Herczeg Ferdinánd Fő Vezér mellett szolgált, mint Szárny-segéd; mely alkalmatossággal ő több szerencsés ütközetnek, nevezetesen a Düpont Generalison nyert szép győzelemnek fő eszköze volt; eszköze lett, továbbá a Fő Herczeg megmenekedésének is, mert ő tudta meg, hogy az ellenség ötet be akarja szorítani Ulmába, ő volt tanácsadója, hogy Prusszián által Csel-Országba forduljon. 1806. határ őrizetre rendeltetett az akkor vere-

¹ Dr. J. Hirtenfeld: Der Militär-Maria-Therzien-Orden stb. (1857.) című munka I. kötetének 696. l.

kedő Francziák és oroszokkal egyesült Pruszsusok ellen Varsóhoz, hol ötet a Francziák Császára hosszabb időig személyes beszélgetésre méltatta. Az 1809. esztendei Háborúban a Lengyel határ széléken volt már mint Ezredes, s ott az ellenséget, mely serényen megverte légyen Szandomierznál, az Ujságok bőven hirdették. De ottan az a szerencsétlenség érte, hogy Kedves Élete Párját Nagyságos Mező-Szegedi Constantia aszszonyt gyermektelenül eltemette. Elfelejtetheten Kedvesének szive Lengyel Országból Szent Györgyre hozatott. A mostani második Lengyel háborúban egyik volt azon Hazánkfiak közül, kik érettünk most az Orosz ég alatt Fejedelmüknek Hercege Svarczenberg vezérlése alatt levő Segéd Seregében harcolnak. De ezen háború elszakasztá e Vitéznek pályáját az ő legszebb korában. Midőn a mult augusztus 8. Lengyel Országnak Volhinia nevű Tartományában az alatta levő Sereget éppen a győzelemre vezette, egy puska golyóbis érte a vékonyát, és sebjében más nap vitéz lelkét kiadta életének 39-ik, katonáskodásának pedig 24-ik esztendejében. Az előbbi Hadakban is már egy lövést, egy vágást és egy szurást kapott. A Mária Thérzia vitézi Rendjének Keresztjét már 1801. nyerte el, s Diplomájában nyilván ki van téve, hogy 1800-ig már 11 ló lövetett el alóla, 1805-ben pedig, midőn a Vasas Regementet Düpont ellen vezette, a 12-ik sebesített meg alatta. Az ő tetemeit a Külföld takarja. Őseinek hamvaihoz csak a szive érkezett, melyet e folyó hónapnak elején az Elhunytak szerelmes testvére János, Szent-Györgynek Ura, és Cs. Kir. Kamarás, illőleg takarítottatott el Vas-vármegyében Szent-Györgyön. boldogult Felesége, született Szegedy Constantia koporsója mellé, Vitéz Testvéreinek érdemeihez illő halotti pompával. Ez alkalmatossággal a boldogultnak tetteit Róka Imre Úr, Szombathelyen a Napkeleti Nyelveknek Professora, hirdette egy dicséző beszéddel, mely az ő Oratori talentómanak méltó becsületére válik, és igen megérdemlette, hogy nyomtatásban is kiadatott. Szép volt ötet hallani, midőn B. Horváth Antalnak eleven szinekkel lefestette személyes erkölcsit, és azon tetteit, melyek ötet Tisztébe emelék. Guary Sigmund Táblabíró Úr, a Litteraturának nagy kedvelője a Megholtak és boldogult Feleségének koporsójára ezeket a Verseket készíttette:

Nyugodjon tehát holtok után
Itt egyben kaptolt szivetek,
Mivel ditső s egyenlő tárgy után
Külföldre jutván testetek,
Örökre tölünk, fájdalom! veszet:
Ezt: nagy szive Hazájához;
Aztot: Férfjéhez vonzó szeretet
Ragadván koporsójához.

PILCH JENŐ,
százados.